

Bertina Mulder

DE IJSSEL

BRIEF

Roman

NECKAR

DE IJSSELBRIEF

Bertina Mulder

Dit boek draag ik op aan:

mijn vader Jan Mulder,
die mij inspireerde om verhalen te schrijven
* 23 december 1929 † 11 september 2022

mijn vriendin Tonneke Bos,
die mijn sparringpartner was voor dit verhaal
* 18 februari 1946 † 24 augustus 2020

Uitgeverij Neekar | Noordwijkerhout

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zo nodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

De identiteit van de schrijver van het briefje in de fles is niet bekend bij de uitgever of bij de auteur. Elke gelijkenis met het leven van de schrijver van de brief berust op puur toeval. Personages in dit boek zijn fictief. Elke gelijkenis met werkelijke gebeurtenissen of personen, levend of dood, is puur op toeval berust. Hieraan kunnen geen rechten worden ontleend.

Eerste druk, juni 2023

© 2023 Bertina Mulder

Auteur: Bertina Mulder

www.bertinamulder.nl

Redactie: Theo van Rijn

Grafische vormgeving: Villa Grafica

Drukker: Tipoprint Lisse

Auteursfoto: Joke Schut

Uitgeverij: Neckar (imprint van Uitgeverij LetterRijn)

ISBN: 9789493193574

www.uitgeverijneckar.nl

U I T G E V E R I J
 NECKAR

‘Ik denk, dus ik ben.’ Een uitspraak van Descartes.

*Maar wat als je denken door dementie
wordt aangetast, wie ben je dan nog?*

PROLOOG

De fles draait al enige tijd trage rondjes in een inham voor het hotel aan de IJssel. Vanaf zijn plek in de stuurhut van het Deventer pontje heeft veerman Soeteman het object al eerder opgemerkt, net als een aantal passagiers van eerdere overtochten, maar hij is er nog niet aan toegekomen te bedenken wat hij ermee zal doen. Of liever gezegd, wanneer hij er iets mee zal doen. Het is vandaag veel drukker dan normaal. De weerman heeft voor morgen onweer voorspeld en het dek staat bij elke overtocht vol met toeristen die nog willen profiteren van deze zonnige junidag.

Wanneer de zon en de deining precies op het juiste moment samenwerken, is het weer zover.

‘Schipperrr ...’

De rauwe kreet is afkomstig van een gezette man bij de reling. Hij zet zijn zoontje en zijn vlezige armen in om snel bij het loket te komen. Een enkeling kijkt verstoord op.

‘Flessenpost.’ Zijn vinger priemt in de richting van de kade. ‘Daar, rechts van de steiger.’

Soeteman steekt zijn hand op om te laten weten dat hij de roepstoeter heeft gehoord, maar die laat zich niet afstoppen. Met de kleuter tussen zijn benen geklemd buigt hij naar de opening in het cabineraam.

‘Er zit een rol papier in. Je moet hem uit het water halen.’

‘Ja, ja,’ mompelt Werner, ‘ik hoor je wel.’ Hij laat de motor fel grommen, maar de man lijkt niet onder de indruk.

‘Straks drijft ie verder,’ dringt hij aan. ‘Stel dat er een schatkaart in zit. Of een briefje van honderd, voor de eerlijke vinder.’ Hij knijpt in de schouderjes van junior, die met opengesperde ogen opkijkt naar zijn held.

Een grijsaard in een gehavende visserstrui bemoeit zich er nu ook mee.

‘Ja, Werner, doe niet zo moeilijk,’ roept hij. ‘Die bak van je zit toch niet aan de kabel? Je kunt best een ommetje maken, zo ver is het niet.’ Blijkbaar voelt hij zich gesterkt door de aandacht van zijn medepassagiers, want hij doet er nog een schepje bovenop. ‘Ik help je wel, ik kan hengelen als de beste. Of voor mijn part duik ik erin. Een beetje nattigheid kan geen kwaad, dan is mijn ondergoed ook weer eens gewassen.’ Hij produceert een rochelend lachje, waarna hij zijn keel schraapt en met veel gevoel voor drama een taaie fluim over de reling slingert.

Met een hoofdknik geeft Werner toe, zijn nieuwsgierigheid heeft het gewonnen van zijn punctualiteit. Hij steekt zijn hoofd om de hoek van de cabinedeur.

‘Jongens, we varen een stukje om, ik moet iets uit het water halen. Wie haast heeft, moet het nu zeggen, dan doe ik het op de terugweg.’

De gesprekken vallen stil. Nu is alleen nog het klotsen van het water en het gebrom van de motor te horen.

‘Oké dan.’

Werner stuurt de veerpont in een flauwe bocht naar de aangewezen plek, ervoor wakend dat de golfslag voor zijn boeg de fles niet uit de greep van de kolk stuwt. Zodra hij in de buurt komt, zet hij de motor uit en verlaat de stuurhut. Terwijl het vaartuig langzaam langs zij dobert, opent hij het metalen hek, waarna hij op zijn buik de buit uit het water vist. Met de trofee boven zijn hoofd keert hij terug naar de cabine.

‘Laat eens zien, joh!’ klinkt het naast hem.

De vader graait onbezonnen naar de fles, waardoor zijn zoon uit evenwicht raakt en met zijn blote knieën op het ribbeldek stuitert. Even is het stil, maar als het ventje de verschrikte gezichten om zich heen ziet, breekt hij alsnog uit in gierend gehuil.

‘Ach, lieverd toch!’ Een vrouw zet haar tas neer, grijpt de jongen van achteren onder zijn oksels en plant hem met een zwaai terug op zijn sandalen.

Werner maakt van de consternatie gebruik om zijn stuurhut binnen te glippen en de motor te starten. Hij heeft al genoeg tijd verloren, op de kade voor het Worpplantsoen staat inmiddels een rij mensen te wachten. Als hij heeft aangemeerd en het hek heeft geopend, toont Werner de fles aan de uitstappende passagiers.

‘Wie wil weten wat er in de brief staat, moet nog even aan boord blijven.’

De meest nieuwsgierigen blijven achter, ze brengen de nieuwe lichter op de hoogte van het spannende voorval.

Nadat hij de kaartverkoop heeft afgehandeld, gunt Werner de belangstellenden een betere kijk op de vondst. Hij wijst naar het etiket, dat er nog opvallend ongeschonden uitziet.

‘Riesling, staat hier. Ik gok dat hij uit Duitsland komt, gezien het stroomgebied van de IJssel. Heeft iemand van jullie verstand van wijn?’

‘Ik,’ klinkt het achteraan. ‘Voor mijn pensioen heb ik bij een wijngroothandel gewerkt.’

De groep maakt ruimte voor een statige heer. Op zijn gemak zet hij zijn leesbril op het puntje van zijn neus. Hij neemt de fles van Werner over en begint aan een inspectie van de etiketten op de voor- en achterkant. Niet veel later schraapt hij zijn keel. Zijn blik straalt autoriteit uit.

‘Ik vermoedde het al, gezien het model. Reguliere vorm. Wit glas. Schroefdop. Deze wijn komt niet uit Duitsland.’ Hij tikt op het etiket. ‘*Product of Hungary*,’ leest hij in geaffecteerd Engels voor. Zijn lippen tuiten zich tot een rimpelige afkeuring. ‘Hongaars dus. Supermarktslobbertje. Eurootje of vijf’

‘Maak nou open, man,’ gromt de vader, die overduidelijk niets moet hebben van het wijngeneuzel. ‘Ik wil dat papier nou wel eens zien.’

Werner neemt de wijnfles over van de man en draait de dop van de hals om de brief eruit te schudden. Het blijkt een kansloze missie. Ook zijn peuterende pink krijgt het papier niet te pakken. Niet van plan om nog meer tijd te verliezen bukt hij voorover om de fles tegen het dek kapot te slaan. Terwijl hij met zijn schoen de scherven tegen de wand schuift, ontvouwt hij het vel.

De rafelige linkerkant doet vermoeden dat het uit een dagboek of een schrift is gescheurd.

De vader houdt het duidelijk niet meer. ‘Lees nou voor, anders doe ik het wel. Geef maar hier.’

Werner ontwijkt de grijpende hand. ‘Oké. Komt ie.’

Als een stadsomroeper houdt hij de brief voor zich uit om de zinnen voor te dragen.

Life is a movie because that's all we know.

There is no handbook.

We are destroyed and then we rebuild. That's human nature, right?

Do you know what you are doing? I surely do not. This all seems pointless.

Maybe the beauty of this world will keep me going.

Good luck out there.

Mandy.

Werner wordt bevangen door een onbehaaglijk gevoel. Moeten ze hier iets mee? Wie is Mandy? Heeft ze hulp nodig? Hij rolt het vel op en heft zijn hoofd. In de ogen van de anderen leest hij dezelfde ongerustheid.

IK DENK, MAAR WIE BEN IK?

1.

Bij de achtergevel van het witte huis zijn bijen en hommels al de hele dag in de weer om nectar te oogsten uit de zalmroze klimrozen. Mandy zit in de tuinstoel op het terras, sinds haar pensioen haar vaste plek bij goed weer. Als in de woonkamer het laatste jaargetijde van Vivaldi na een gepassioneerd violengevecht uitdooft, legt ze haar boek en leesbril naast haar telefoon op tafel om te genieten van het uitzicht op De Ravenswaarden. De handdoek, die de huid van haar onderbenen beschermd, glijdt op de grond. Ze heeft het niet door. Haar aandacht gaat naar de dieren die komen en gaan; een *perpetuum mobile* dat haar nooit zal vervelen.

Achter de tuin strekt zich een bloeiend grastapijt uit tot aan de oevers van de IJssel die de gloed van de zon reflecteert. Watervogels scheren over de uiterwaarden, op zoek naar een geschikte plek om te foerageren of te rusten. In het verlengde van een rij knotwilgen nadert met trage vleugelslagen een ooievaar. Straks, aan het eind van de nog lichtgroene kroeskoppen, zal hij zijn vaste bocht maken naar de nestpaal in het weiland.

De kalmte van de natuur en de geur van de rozen verdrijven het onrustige gevoel dat haar tijdens het lezen overviel. Ze strijkt een pluk lichtgrijs haar terug achter haar oor en ademt diep in door haar neus. Niet veel later vervalt ze weer in mijmeren.

De gietijzeren tuintafel is verankerd met haar verleden in Gorsel; hij vormt het middelpunt waaromheen haar herinneringen

zwieren, als de stoeltjes van een zweefmolen. Hier dronk ze thee met haar geliefde Thijmen en hun kleine Rosalynn. De directeur en de leerling, die elke werkdag samen het traject aflegden naar het schoolgebouw en terug, transformeerden hier weer in de liefhebbende vader met zijn speelse dochter. Dit was de plek waar Mandy diepgaande gesprekken voerde met haar vriendinnen die ze kende van haar werk bij de onderzoeksgroep van de Utrechtse universiteit of - nog langer terug - van haar studies filosofie en psychologie. Hier las ze stapels vaktijdschriften en verloor ze zichzelf in de romans en biografieën die nu de boekenkast in de werkkamer vullen.

Mettertijd verstomden de stemmen in het huis. Rosalynn groeide op, trouwde en verhuisde met haar man Huub naar Arnhem, waar ze samen een makelaarskantoor startten. Ook de kleinkinderen kregen steeds meer hun eigen leven. Studies. Stages. Bijbaantjes. Zelfs in het buitenland. Oude vrienden werden ziek, velen zijn al overleden. Zo gaan die dingen.

Gelukkig had ze Thijmen aan haar zijde, die op het juiste moment de benodigde energie of juist rust in haar leven wist te brengen. Tot die vreselijke dag, ruim drie jaar geleden, toen in één klap de balans in het huis werd verstoord en zijn aanwezigheid werd verdrongen door holle stilte. Eén bordje in plaats van twee. Warmte en kou in hetzelfde bed. De toevallige vondst van een grijze haar die korter was dan die van haarzelf. Na zijn dood had ze voor het eerst eenzaamheid ervaren. Haar verstand had geleerd dit te duiden, maar haar gevoel kon het nog steeds niet dulden. Telkens als de pijn zich aandiende, verschool ze zich in zichzelf en filosofeerde ze over het leven. Over ziekte en sterfelijkheid. Het leven na de dood. HÁár leven na zĳn dood.

Steeds vaker denkt ze na over haar eigen dood. Vooral na

de komst van het onheil, nog niet eens zo lang geleden. De schim. De schim die haar besluipt om haar langzaam maar zeker in bezit te nemen. Tot ze zich met opgeheven vuisten verzet; dan trekken de duistere flarden zich voor even terug in de schaduw, haar achterlatend met een bonkend hart.

Geklepper brengt haar terug naar de graslanden. De ooievaar landt met uitgestrekte stelten op de hoge nestpaal, waar hij omzichtig een plekje zoekt tussen zijn fladderende eega en het hongerige nageslacht. Mandy verheugt zich op het moment dat de jongen groot genoeg zijn voor hun eerste vlucht. De *circle of life* die zich jaarlijks rondom haar terras afspeelt, blijft haar boeien. Hier gaat ze nooit meer weg, dat heeft ze lang geleden al besloten. Wat er ook gebeurt. Haar vingers volgen de contouren van de penning op haar borst, waarmee ze de controle over haar einde opeist. Geen pakken met fluorescerende strepen boven een bewegingloos lichaam. Geen beslissingen waar ze het niet mee eens is. Voor wie nog?

De warmte van de oude gevel dempt weer voor even haar angst voor de schim. Ze ontspant en haar hand zakt terug in haar schoot, waarna ze zich weer overgeeft aan haar herinneringen.

Het was Thijmens ouderlijk huis en toen ze de mogelijkheid kregen het over te nemen pleitte hij er hartstochtelijk voor: 'Een unieke woning, lieverd. Met een zwembad én een pad naar de rivier. Hier nestelt het geluk. Ik kan het weten.' Hij kreeg gelijk. De familieconnecties hielpen hem aan een baan bij de lokale basisschool. Haar autoritten naar het Utrechtse filosofie-instituut en terug wenden snel, ze groeiden zelfs uit tot momenten van rust en reflectie.

's Zomers werd het kiezelstrand hun eetkamer, een rustpunt

waar ze met zijn drieën op een picknickdeken broodjes aten. Bij elk passerend jacht raakten de golven hun blote voeten, alleen bij een binnenvaartschip moesten ze zich even terugtrekken. Ze weet nog goed hoe Thijmen en zij bij een naderende boot strepen in het grind trokken om te voorspellen waar het water zou komen. ‘Gewonnen!’ juichte hij, terwijl hij zijn gespierde armen in de lucht stak. Natuurlijk won hij, hij kende de grillen van de IJssel op zijn duimpje. Haar prijs was het vervolg: het moment dat hij haar vol passie feliciteerde met haar tweede plek.

Soms, als het windstil was, gaf ze toe aan Thijmens wens om hun dochter dezelfde jeugdherinneringen te geven als hij had. ‘De boot?’ vroeg hij dan. Ze hoefde maar te glimlachen en weg was hij. Twintig minuten later dobberde Rosalynn, zorgvuldig ingesnoerd in haar zwemvest, in hun oranje opblaasboot langs de oever. De kleine meid ging zo op in haar spel, dat ze geen moment doorhad dat het koord aan de achterkant van haar piratenschip vastzat aan de houten haring naast haar vaders voet.

Terwijl ze keken naar het vruchteloze gepeddel van hun dochter, verdiepten hun gesprekken zich. Ze spraken over de basisschool, waarvan Thijmen niet veel later directeur zou worden. Of over haar werk bij de vakgroep. Soms haalden ze herinneringen op uit de periode dat ze hier pas kwamen wonen. Of uit de tijd dat ze elkaar net leerden kennen; toen zij nog studeerde en zich aarzelend liet veroveren door de jonge leraar met zijn donkere kuif en gulle lach, die precies aanvoelde hoe hij met haar stemmingen moest omgaan.

‘Hallo mam, ik ben het.’

Mandy schrikt op. Om de hoek verschijnt Rosalynn, ge-

kleed in een donkerpaars jurkje dat nog net haar knieën onthult. Ze zet haar laptoptas in de schaduw van het terrasmuurtje en geeft haar moeder een vluchtige kus.

Mandy kan nog maar niet wennen aan het gebleekte, korte kapsel dat haar dochter zich onlangs heeft laten aanmeten. Rosalynn vond dat haar warmblonde krullen een belemmering vormden bij het professionele imago dat ze wilde uitstralen en haar kapper had haar ervan weten te overtuigen dat het stoere stekeltjes moesten worden. Mandy tuit haar lippen uit onvrede. Moeten vrouwen zich nu nog steeds bezighouden met hun uiterlijk om serieus te worden genomen?

‘Jeetje, mam. Is de thuiszorg niet geweest? Je hebt toch wel genoeg gedronken en gegeten?’ Rosalynn raapt de handdoek van de grond, klopt hem uit en vouwt hem op. Als ze haar moeder weer aankijkt, vertrekt haar gezicht. ‘Waarom zit je nog steeds in je nachtpon?’

‘Goh, nou zie ik het pas. Hij zit zo lekker luchtig met deze warmte dat ik er niet meer aan gedacht heb om iets anders aan te trekken.’ Mandy strijkt de stof op haar bovenbenen glad. ‘Trouwens, wat maakt het uit? Zomerjurk of nachtpon, veel verschil zit er tegenwoordig niet meer in als ik die foldertjes zo bekijk.’

Rosalynn zucht. Ze lijkt geen energie te hebben voor een weerwoord. ‘Hoe gaat het met je voeten? Nog steeds zo pijnlijk? Zal ik er even naar kijken?’

Mandy weert haar dochter af. ‘Da’s iets voor de pedicure, maak je daar nou maar geen zorgen over.’ Ze grijpt naar haar armleuningen om zich op te richten. ‘Waar heb je zin in, thee of water?’

‘Nee, ma, blijf zitten, ik ben al later dan mijn bedoeling was. Heb je mijn berichtje niet gelezen? Dat ik in de buurt was

voor een bezichtiging?’ Rosalynn pakt het mobieltje van tafel en houdt hem voor haar moeders gezicht. ‘Kijk.’

Mandy pakt haar leesbril en bestudeert het scherm. ‘Sorry, niet gezien.’

‘Was je weer in gedachten, warhoofd?’

‘Goh, zit mijn haar niet goed?’ Mandy haalt een hand door haar haren en plaatst haar leesbril op haar voorhoofd om de losse plukken vast te zetten, maar als haar dochter niet lacht, wordt ze weer serieus. ‘Lieverd, het feit dat ik weet hoe ik een mobieltje moet gebruiken, betekent nog niet dat ik mijn leven door zo’n ding laat domineren.’

‘Ja, lekker handig, mam. Er zit ook geluid op, heb je dat dan niet gehoord? Zo’n pingeltje.’

‘Ik denk dat ik even weggedommeld was.’

‘Nou ja, maakt ook niet uit.’ Rosalynn werpt een blik op de wandklok achter het raam. ‘Ik maak zo even een broodje voor je en dan ga ik weer. En morgen neem ik contact op met de thuiszorg, want dit is niet de bedoeling.’

‘Alleen om het verkeerde stofje van mijn jurk? Laat toch gaan, lieverd, je kunt je tijd wel beter gebruiken. Het zijn zulke aardige mensen, ik wil niet dat je ze tegen je in het harnas jaagt. Misschien was er wel iemand ziek en hadden ze geen vervanging. Ze hebben het zo druk tegenwoordig.’

‘Dat is geen excuus, ma. Ik moet mijn werk ook regelen als ik ziek ben of het te druk heb. Ze moeten doen wat ze hebben beloofd. Elke dag. Mijn grootste angst is dat je hier ergens dood ligt te gaan en er niemand komt die hulp kan bieden.’

‘Lieverd, niet zo panikereren. Als het mijn tijd is, is het mijn tijd.’

‘Mam!’

Mandy haalt haar schouders op. ‘Ik zou er best vrede mee hebben, ik heb een mooi leven gehad.’

Rosalynn schuift een stoel bij en gaat met een bezorgde blik tegenover haar moeder zitten.

‘Mam, wil je dat nooit meer zeggen? We houden ontzettend veel van je en willen je zo lang mogelijk bij ons hebben.’

‘Jullie kunnen best zonder me.’ Mandy’s handpalmen schuiven piepend over haar armleuningen.

‘*Grumpy cat.*’ Rosalynn kromt haar vingers en maakt een blazend geluid. ‘Ik zal meteen op Broadway navragen of ze nog iemand kunnen gebruiken voor de rol van oude kattendame.’

De herinnering aan hun uitje naar de musical *Cats* brengt een toegeeflijke lach op Mandy’s gezicht. Ze pakt haar dochters handen vast en trekt ze naar zich toe om er een kus op te drukken.

‘Fijn dat je er bent, lieve schat,’ zegt ze. ‘Bel de volgende keer even een kwartiertje voordat je aankomt, dan zal ik mijn mooiste jurk voor je aantrekken.’

